

Enconuscher l'istorgia da la Svizra

Confruntond dus manuals

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Cun la Festa naziunala ha blera glied fatg endament il passà da la Svizra. Tut quels discurs ed artigels dattan quaida da sa profundar en las ragischs istoricas dal pajais. Ins ha deditgà blers manuals al passà da quels 41 291 km² situads tranter Schleithem e Chiasso, tranter ils lais da Constanza e da Geneva, tranter la claustra carolingia da Münstair ed il chastè episcopal da Porrentruy.** Ils Carolings dominavan lez intschess cur ch'i na deva anc nagina Svizra, mabain ina Currezia, ina Burgogna, ina Lombardia, ina Svevia euv. «La Confederaziun è naschida en il 14avel tschientaner sco ina rait d'allianzas aifer il Sontg Imperi roman»: Quai scriva *Thomas Maissen* (*1962), dapi 2013 schef da l'Institut istoric tudestg da Paris, en sia istorgia da la Svizra (1, p. 16). El giustifitgescha lezza publicaziun sco suonda: «Quest cudesch vul dar ina survista davart il svilup da la Confederaziun sco communad politica (...). Blers umans s'interessan per l'evoluziun da l'associaziun nua ch'i vivan sco vischins u avdants u ch'i entaupan en ils meds da massa, en il studi u durant viadis» (p. 11). Tgi ch'avra il volum vesa l'emprim ina charta topografica naziunala da la Svizra tranter 1536 e 1798; quai fa endament ch'ils fatgs e svilups istorics han lieu sin il terren.

Ils quattordesch chapitels

Il text da l'essai è partì en chapitels intitulads sco suonda:

- «La Svizra sco istorgia» (p. 7),
- «Introducziun: Citads e pajais en il Sontg Imperi (13avel e 14avel tschientaner)», (p. 15),
- «1370-1450: Conflicts tar la furmazion da territoris» (p. 37),
- «1450-1520: Tschertgond cunfins» (p. 57),
- «16avel tschientaner: Il schisma» (p. 81),
- «17avel tschientaner: Entrond en il mund dals stadis» (p. 107),
- «18avel tschientaner: Stentas per ina reforma e lur limits» (p. 137),
- «1798-1813: Revoluziun, stadi unitar, federalissem» (p. 155),

- «1813-1848: Violar in contract maina ad ina constituziun» (p. 177),
- «Segunda mesadad dal 19avel tschientaner: Il temp burgais» (p. 207),
- «Prima mesadad dal 20avel tschientaner: Tranter ils extremists» (p. 241),
- «Segunda mesadad dal 20avel tschientaner: La concordanza e la guerra fraida» (p. 277),
- «La midada da millenni: L'onn 1989 ed ils resultats» (p. 307),
- «Bibliografia commentada».

Igl è cler che quels titels na manegian betg mo fatgs svizzers. Quai vala cunzunt per quels che menziunan «il Sontg Imperi roman», «la guerra fraida» e «1989», pia instituziuns e fatgs da l'istorgia europeica e per part schizunt mundiala.

Dapi la preistorgia

Avant dus onns ha l'istoricher *Georg Kreis* (*1943, Universitad da Basilea) publictà in manual collectiv davart l'istorgia da la Svizra, cun pliras collavura-

ziuns e dudesch chapitels (2). Ils prims quatter èn intitulads:

- «In'istorgia svizra nova» (p. 1),
 - «Dal paleoliticum als Romans» (p. 6),
 - «L'epoca romana. L'integraziun en il mund mediteran» (p. 38),
 - «La naschientscha d'in spazi social dal 5avel al 13avel tschientaner» (p. 80).
- Il volum resguarda pia la preistorgia e l'istorgia dal territori oz svizzer cur ch'i na dava nagina Svizra. Il davos chapitel, per gronda part ovra da Kreis sez, è intitulà: «Bler futur – colliaziuns che erodeschan svelt [“Erodierende Gemeinsamkeiten”]. L'evoluziun suenter 1943» (p. 548). L'autur ha declerà quest titel en in'intervista al «Tages-Anzeiger» dals 22 da matg 2012: «Jau na manegel betg mo la polarisaziun politica actuala, mabain era la societad moderna da l'ego (...). Ins s'interessa damain per l'iert dal conuman.» Quai numna papa Francesc «la globalisaziun da l'indifferenza».

Ina finamira per renovar il pajais

Ils 30 da fanadur, gist avant la Festa naziunala steva ina replica a lezza indifferenza en l'emprima pagina da la «NZZ». L'autur commemorava l'appel da l'antierur cuss. naz. *Ulrich Brämi* (*1929) sin il Rütli per la Festa naziunala da 1991: «La resposta po tunar mo: L'Europa.» L'artigel admoniva: «Ins sto segirar la Svizra, sco model da success independent, en sia ferma posiziun, cun inschign strategic e visiuns politicas. Quai duessan las forzas innovativas dal pajais prender a cor, aviond en mira in consens areguard l'Europa.» El citava il germanist Peter von Matt (*1937): «La Svizra è nossa patria, ma la patria da la Svizra è l'Europa.» Quai vala anc adina oz, suenter passa set decennis da pasch europeica.

1. **Thomas Maissen, *Geschichte der Schweiz*. Quarta ediziun curregida. Baden/AG (hier + jetzt), ISBN 978-3-03919-174-1 2010.**
2. **Georg Kreis (ed.), *Die Geschichte der Schweiz*. Basilea (Schwabe), ISBN 978-3-7965-2772-2 2014.**



Il germanist Peter von Matt (*1937): «La Svizra è nossa patria, ma la patria da la Svizra è l'Europa.» Quai vala anc adina oz, suenter passa set decennis da pasch europeica.